

*Костю Світлана Йосипівна,
Реблян Валентина Іванівна
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ

Проблема розвитку мотивації навчання в останній час стає більш актуальною. Мотивація – одне з базових понять у психології, що використовується для пояснення рушійних сил поведінки, діяльності людини. У психологічній літературі аналізуються різні підходи до висвітлення мотивації. Однак її розуміння не зводиться тільки до визначення. Воно обумовлюється також підходом до її вивчення. Аналіз літератури з даної проблеми дозволив нам виділити й узагальнити основні з них.

Прагнення зрозуміти поведінку людини спонукає до пошуку чинників, які зумовлюють її активність. Адже саме мотивація складає основу дій особистості, є підґрунтям її вчинків. Мотиваційна сфера – ядро особистості, що включає систему мотивів (мотивацію) у їх супідрядному взаємозв'язку (ієрархії) [1].

Аналіз наукової літератури свідчить, що питання формування позитивної установки на навчання стосується як педагогіки, так і вікової та педагогічної психології і розглядається в рамках дослідження особистісного підходу. Концептуальні положення особистісно орієнтованого навчання вченими розглядаються в контексті гуманістичного напрямку в психології (К. Роджерс, Е. Фром, К. Хорні, В. Франкл та ін). Сучасні вимоги до формування особистісного підходу поступово визначалися в дослідженнях таких відомих психологів, як І.С. Якиманська, К.О. Абдульханова-Славська, В.В. Давидов, В.О. Моляко, І.Д. Бех, С.І. Подмазін та ін. Дослідженням психологічних особливостей навчальної діяльності учнів початкової школи займалися С.Д. Мухіна, В.А. Крутецький, З.П. Шабаліна та ін.

Як зазначають дослідники (В.А. Крутецький), "навчання, як творче засвоєння знань, залежить від трьох факторів - від того, чого навчають, від того, хто і як навчає, і від того, кого навчають" [4]. Тобто характер навчання залежить від навчального матеріалу, який засвоюється, педагогічної майстерності і досвіду вчителя, а також від особистісних особливостей учня - індивідуальних характеристик його психічного розвитку (розумового, емоційного, вольового), від ставлення до навчання, схильностей та інтересів.

У сучасній педагогічній літературі умови трактуються як фактори, які визначають успішність перебігу педагогічних процесів, або як правила, дотримання яких забезпечує позитивний результат. У пошуку сукупності умов у їх теоретичному обґрунтуванні нерідко недооцінюється особистісний аспект. Серед психолого-педагогічних умов, що сприяють ефективній організації навчально-виховного процесу, ми виділили такі:

- забезпечення належного рівня комунікативно-педагогічної взаємодії

учителя і учнів;

- формування позитивної установки на урок;
- створення ситуації успіху;
- підвищення інтересу до навчального матеріалу.

Ефективність уроку в системі особистісно орієнтованого навчання, як зазначають дослідники, багато в чому залежить від так званого "налаштування на урок" або психологічної самоорганізації вчителя [2, 3].

Правильна психологічна самоорганізація вчителя передбачає:

- позитивне ставлення до дітей взагалі відчуття задоволення від майбутнього спілкування з ними;

- психологічну готовність учителя працювати з дітьми певного віку. Для цього, по-перше, необхідно знати вікові психологічні особливості учнів, по-друге, не лише знати, але й відчувати проблеми дітей, як власні. Педагог з розвинутою емпатією легко налаштовує стосунки з дітьми, ефективно організовує навчальну діяльність, користується повагою і любов'ю дітей;

- психологічна націленість учителя на мету уроку, готовність до емоційної дії, зацікавленість у досягненні поставлених цілей, упевненість у собі та в учнях. За законами психологи така установка вчителя передається учням, вони сприймають її як значущу й цікаву для себе і так само емоційно працюють на уроці [2].

Готовність до шкільного навчання - багатоякісне утворення, що потребує комплексних психологічних досліджень. Л.І.Батович, О.В.Запорожець, Л.А.Венгер та інші, вивчаючи лише психологічну готовність дитини до шкільного навчання, виділяють в ній такі структурні елементи:

- інтелектуальний, що включає порівняно розвинуте диференційоване сприймання, стійке спрямування уваги на предмет чи діяльність, наявність аналітичного мислення, що проявляється у здатності виділяти і розуміти важливі ознаки і зв'язки між предметами, а також відтворювати зразок, логічне запам'ятовування, оволодіння на слух розмовною мовою, розвиток тонких рухів руки і окоорухової координації, розвиток здібностей до навчання.

- мотиваційний, що відображає бажання чи небажання дитини навчатися. Він дуже важливий, бо від нього залежить входження дитини в нову для неї діяльність, що відрізняється від ігрової своєю обов'язковістю, розумовим напруженням, необхідністю подолання труднощів тощо.

Соціальний компонент, що передбачає наявність у дитини потреби у спілкуванні з іншими дітьми, вміння підкорятися інтересам дитячих груп, здатність виконувати соціальну роль у ситуації шкільного навчання, вміння встановлювати стосунки з ровесниками і дорослими.

Як підкреслює А. Леонтьєв, "оптимальне педагогічне спілкування - це спілкування вчителя (і ширше - педагогічного колективу) із школярами в процесі навчання, яке створює найкращі умови для розвитку мотивації учнів і творчого характеру навчальної діяльності, для правильного формування особистості школяра, забезпечує сприятливий емоційний клімат навчання, дозволяє максимально використовувати в навчальному процесі особисті здібності вчителя" [3].

Компетентний і вимогливий педагог, який насправді любить дітей, досягає найкращих результатів, і його найбільше поважають учні. Алгоритм діяльності вчителя може бути таким: чіткі норми вимог - максимальна допомога учням у їхній праці - справедливе оцінювання кінцевого результату, при цьому вся діяльність відбувається на тлі позитивного ставлення учителя до дітей. Антиподи такої установки руйнують навчальну діяльність - це установки на байдужість, на формальне проведення уроку, це установки агресивності або, навпаки, страху вчителя. Вони транслуються на учнів тими самими каналами, що й позитивна установка, але, на відміну від останньої, не сприяють активній діяльності, а майже нанівець зводять шанси на її виникнення та успішний перебіг.

Література:

1. Алексеева М.І. Мотиви навчання учнів / М.І. Алексеева. Посіб. для вчителів. – К.: Рад. шк., 1974. – 120 с.
2. Балл Г.А. Теория учебных задач: психолого-педагогический аспект / Г.А. Балл. – М.: Педагогика, 1990. – 183 с.
3. Работа психолога в начальной школе / [Битянова М., Азарова Т., Афанасьева Е., Васильева Н.]. – М.: Совершенство, 1998. – 352 с.
4. Божович Л.И. Проблема развития мотивационной сферы ребенка // Изучение мотивации детей и подростков / Л.И. Божович. – М.: Педагогика, 1972. – 352с.

УДК 159.9.072.432

Колосович Олександр Степанович
Львівський державний університет внутрішніх справ,
м. Львів, Україна

ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМ СПІЛЬНОЇ ПРАЦІ ДЛЯ РОЗВИТКУ НАВИЧОК ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Цілеспрямоване навчання професійній взаємодії на початку стадії адаптанта є доцільним нововведенням у підготовку майбутніх спеціалістів. Такий підхід сприяє виробленню вміння спільно, зі значно більшою ефективністю виконувати професійні задачі вже на первинних професійних етапах діяльності.

Можна зазначити, що вже проведено багато досліджень у галузі соціології, психології та інших наук щодо поняття «взаємодія». Аналіз дає змогу дійти висновку, що взаємодія є універсальною властивістю всього існуючого світу речей і явищ у їх взаємній зміні, впливові одного на іншого. Це є особливим видом спільної діяльності систем чи підсистем, які спрямовані на спільне виконання якоїсь мети.

На даний час найбільшого прогресу з вдосконалення системи налагодження професійної взаємодії в малих групах досягли комерційні організації, які займаються розробкою програмного забезпечення. Це

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>